

Torquato Tasso - ostatni trubadur

Autor tekstu: **Marcin Śrama**

Najwybitniejszy włoski poeta XVI wieku, twórca narodowej epopei Francuzów przyszedł na świat 11 marca 1544 roku w Sorrento. Od najmłodszych lat wykazywał się wielkimi zdolnościami.

Pochodzenie i młodość

Rodzina Tassów szczyła się wielowiekowym szlacheństwem, choć od czasów upadku mediolańskiej dynastii Viscontich pozbawiona była wszelkich wpływów w kwestiach polityki. Mimo tego ojcu poety, Bernardo udało się zrobić karierę urzędniczą na dworze hrabiego Salerno Fernanda de Sanseverin. Został jego sekretarzem, jednak dla historii jest on ważny ze względu na swe wiersze religijne, przetłumaczone na język polski przez Sebastiana Grabowieckiego i umieszczone w wydanym w roku 1590 zbiorze pod tytułem „Setnik rymów duchownych”.

Matką poety była Porcia de Rossi, pochodząca ze szlacheckiej neapolitańskiej rodziny. W dzieciństwie Torquato rozwijał się bardzo szybko. Zdaniem znającego jego rodzinę Jeana-Baptysty Manso, markiza de Ville mówił już po sześciu miesiącach życia, a w wieku trzech lat zaczął uczyć się gramatyki. Cztery lata później został odesłany do kolegium jezuickiego, w którym poznał język łaciński i grekę. To właśnie podczas nauki u Jezuitów powstały pierwsze utwory Tassy, które młodzieniec publicznie recytował. Widoczne w nich były wpływy mistrzów wczesnego renesansu, takich jak Petrarca i Boccaccio. Wpływowi zakonników przyszył poeta zawdzięczał swą głęboką religijność, która miała stać się jedną z przyczyn decydujących o jego późniejszych niedolach.

Wczesne sukcesy

Od roku 1560 studiował w Padwie. Już w okresie studenckim napisał krótki poemat rycerski pod tytułem Rinaldo oraz Discorsi del poema eroico. Jego twórczość zyskała uznanie Alphonse'a II d'Este, księcia Ferrary i jego brata Luigiego, kardynała i księcia Modeny, który przyjął poetę na swój dwór.

Mniej więcej w tym okresie swojego życia Tasso rozpoczął pisanie poematu dotyczącego wypraw krzyżowych, który był jego marzeniem już od czasów studenckich. Dzieło otrzymało tytuł „Jerusalem delivree” i było prawie ukończone około roku 1567, kiedy poeta wziął udział w wyjeździe kardynała d'Este do Francji. Miał zaprezentować wtedy swoje częściowo ukończone dzieło, które zdobyło w tym kraju duże uznanie. Sam król Karol IX miał stwierdzić, że uczynienie bohaterem poematu francuskiego rycerza Gotfryda jest dla jego narodu wielkim zaszczytem.

Podróż Tassy do Francji była początkiem jego ogromnej popularności w tym kraju, utrzymującej się w nawet gdy był zapomniany przez swych rodaków. „Jerusalem delivree” zostało wydane w całości w roku 1581 w Parmie i Ferrarze, a pierwszego tłumaczenia tego dzieła na język francuski dokonali kilka lat później Pastor Scidio i Fili di Sciro. W krótkim czasie opus magnum Tassy doczekało się ośmiu edycji i znalazł się w katalogach księgozbiorów większości uniwersytetów.

Upadek

Właśnie wtedy, gdy Tasso był u szczytu powodzenia wyszedł na jaw jego romans z Leonorą, siostrą księcia Ferrary, który nakazał zaarrestować poetę i wydać trybunałowi inkwizycji, nie chcąc wydawać krewnej za ubogiego poetę (ok. 1578?).

W więzieniu Torquato popadł w depresję, która dręczyła go przez resztę życia i stała się przyczyną zamknięcia go w późniejszym okresie życia w szpitalu dla chorych psychicznie.

Z lewej: Delacroix — Tasso w szpitalu dla obłąkanych, z prawej — Tasso na cokole

Torquato szybko uzyskał zwolnienie lub po prostu udało mu się uciec (w tej kwestii istnieją różne teorie). Udał się do Turynu, gdzie został życzliwie przyjęty przez księcia Sabaudii, Emanuela Filiberta, znanego z zamiłowania do poezji i sztuki, będącego przy tym jednak sprawnym administratorem i politykiem, którego księstwo chyba zawsze stanowiło azyl dla ludzi uciekających ze swej ojczyzny. Dwa wieki później to tutaj uciekł oskarżony o morderstwo markiz de Sade.

Dla Tassy Sabaudia była jednak tylko krótkim przystankiem w jego wędrówce. Księżę był sprzymierzony z rodem d'Estei w obawie przed próbami wymuszenia na nim wydania Tassa próbował namówić poetę do wyjazdu do Rzymu.

Torquato w drodze został jednak uwięziony i wydany księciu Ferrary (ok. 1580), który nakazał go uwięzić. Tasso został później z powodu dziwnego zachowywania się przeniesiony do szpitala psychiatrycznego im. Świętej Anny w Ferrarze, który opuścił dopiero w roku 1586. Właśnie w tym okresie zostało wydane jego najbardziej znane dzieło, a wydawca — Battisto Guarini nie podzielił się z nim zyskami z żadnego z kolejnych edycji.

Tułaczka

Po opuszczeniu szpitala Torquato wyjechał do Rzymu. W wiecznym mieście poeta otrzymał list od Leonory z informacją o jej zaaranżowanym przez brata małżeństwie z Cesarem d'Este. Tasso mógł pozostać w Rzymie lecz za pontyfikatu papieża Sykstusa V znanego ze skazywania na śmierć mających kochanki duchownych, nie było to bezpieczne dla człowieka, który w przeszłości był aresztowany przez inkwizycję.

Poeta wyjechał na południe, do Neapolu, gdzie zaczął otrzymywać informacje o coraz większej krytyce swoich dzieł. Zaczął wdawać się w dysputy z ludźmi krytykującymi jego opus magnum ze względu na nieodpowiedni styl. Napisał nawet wydaną anonimowo „Apologię w obronie Jerozolimy wyzwolonej” (1585). Mimo podjęcia tej obrony sam zaczął mieć wątpliwości w kwestii wartości swego dzieła krytykowanego ze względu na zbyt dużą kwiecistość i porównywanego z innym poematem rycerskim tego okresu Orlandem szalonym, Ariosty. Poza tym zaczął się samooskarżać o herezję — zadawał sobie pytanie, jak mogłem w dziele opiewającym bohaterские czyny w obronie wiary opisywać takie błahostki jak miłość jednego z rycerzy — Tankreda do muzułmanki.

Tankred i Klorynda, kopia rzeźby w parku pałacowym przy Pałacu Czartoryskich w Puławach. Wikimedia

To samooskarżenie mogło przyczynić się do pogorszenia stanu psychicznego Torquata, który postanowił napisać nową wersję swego dzieła usuwając z niego podawane pod wątpliwość wątki, wprowadzając liczne korekty i pisząc czternaście nowych pieśni upodobił swój poemat do Iliady Homera.

Potem rozpoczął nową podróż po Włoszech, szukając patrona mogącego sfinansować wydanie nowego utworu, gdyż w Neapolu jego twórczość nie miała zbyt wielu zwolenników. Spędził krótki czas w Mantui u Vincenta Gonzagi, a potem odwiedził Florencję, gdzie poznał bratanka nowego papieża Klemensa VIII, kardynała Cinthio Aldobrandina (1594). Na jego zaproszenie poeta przybył do Rzymu.

Ostatnie lata

Torquato uzyskał patronat Aldobrandina nad swoim nowym dziełem, które zatytułował „Jerusalem conquistata.” (Jerozolima zdobyta). Podczas pobytu w Rzymie jego charakter i poezja zdobyły uznanie papieża, chcącego uhonorować go nagrodą pieniężną i specjalną uroczystością na Kapitolu. Tasso jednak jej nie dożył. Umarł 15 kwietnia 1595 roku. W trakcie swojego życia zaznał sławy, sukcesu, porażki, niesprawiedliwej krytyki, uwięzienia. W wyniku agresji wobec jego twórczości był gotów nawet odrzucić wielkość swego najważniejszego dzieła tworząc inny utwór, Racjonalista.pl

obecnie uznawany za niezbyt udany, wręcz parodystyczny.

Pomimo krótkiego okresu w którym był zapomniany (końcówka lat 80 i lata 90 XVI wieku) jego utwory u progu nowego stulecia stawały się coraz bardziej popularne i były inspiracją dla innych artystów, zwłaszcza malarzy. Rozpowszechniły się po całej Europie, będąc tłumaczone na kolejne języki: hiszpański, łaciński, angielski (przez Edwarda Fairfax, w 1600) i polski (przez Piotra Kochanowskiego, pierwsze wydanie 1616).

Bibliografia:

Ugolini Luigi, The Poet of Sorrento: Torquato Tasso , Societ  Editrice Internazionale, 1995
Tasso Torquato, Jerusalem delivree, Paris 1813

Marcin  rama

Student pierwszego roku komunikacji europejskiej w Instytucie Kultury Europejskiej Uniwersytetu Adama Mickiewicza. Jego pasją jest historia, biologia i religioznawstwo.

[Pokaż inne teksty autora](#)

(Publikacja: 05-09-2014)

[Oryginał.](http://www.racjonalista.pl/kk.php/s,9727) (<http://www.racjonalista.pl/kk.php/s,9727>)

Contents Copyright   2000-2012 Mariusz Agnosiewicz

Programing Copyright   2001-2012 Michał Przech

Właścicielem portalu Racjonalista.pl jest Fundacja Wolnej Myśli.

Autorem portalu jest Michał Przech, zwany niżej Autorem.

Żadna część niniejszych opracowań nie może być wykorzystywana w celach komercyjnych, bez uprzedniej pisemnej zgody Właściciela, który zastrzega sobie niniejszym wszelkie prawa, przewidziane w przepisach szczególnych, oraz zgodnie z prawem cywilnym i handlowym, w szczególności z tytułu praw autorskich, wynalazczych, znaków towarowych do tego portalu i jakiegokolwiek jego części.

Wszystkie elementy tego portalu, wliczając w to strukturę katalogów, skrypty oraz inne programy komputerowe są administrowane przez Autora. Stanowią one wyłączną własność Właściciela. Właściciel zastrzega sobie prawo do okresowych modyfikacji zawartości tego portalu oraz opisu niniejszych Praw Autorskich bez uprzedniego powiadomienia. Jeżeli nie akceptujesz tej polityki możesz nie odwiedzać tego portalu i nie korzystać z jego zasobów.

Informacje zawarte na tym portalu przeznaczone są do użytku prywatnego osób odwiedzających te strony. Można je pobierać, drukować i przeglądać jedynie w celach informacyjnych, bez czerpania z tego tytułu korzyści finansowych lub pobierania wynagrodzenia w dowolnej formie. Modyfikacja zawartości stron oraz skryptów jest zabroniona. Niniejszym udziela się zgody na swobodne kopiowanie dokumentów portalu Racjonalista.pl tak w formie elektronicznej, jak i drukowanej, w celach innych niż handlowe, z zachowaniem tej informacji.

Plik PDF, który czytasz, może być rozpowszechniany jedynie w formie oryginalnej, w jakiej występuje na portalu. **Plik ten nie może być traktowany jako oficjalna lub oryginalna wersja tekstu, jaki prezentuje.**

Treść tego zapisu stosuje się do wersji zarówno polsko jak i angielskojęzycznych portalu pod domenami Racjonalista.pl, TheRationalist.eu.org oraz Neutrum.eu.org.

Wszelkie pytania prosimy kierować do redakcja@racjonalista.pl